

پایداری در معماری و شهر سازی

International Congress on Contemporary Sustainable Architecture and Urbanism

بررسی تناسبات کاروانسراهای ایرانی با رویکرد اقلیمی

نمونه موردی:

(کاروانسرای مادر شاه و کاروانسرای بیستون)

ندا علی پور حصار

دانشجوی کارشناسی ارشد معماری، دانشگاه آزاد واحد بین المللی جلفا

چکیده

نیاز انسان به سر پناه و مأمن نه تنها در حضر بلکه در سفر هم از روزگار باستان مورد توجه بوده است در ایران زمین از گذشته بسیار دور آثاری از این گونه پناهگاه ها و استراحتگاه های بین راه دیده می شوند که بسیاری از آنها را می توان از نظر شیوه ساختمانی از شاهکارهای معماری و هنری عصر خود به حساب آورد. به طور کلی تحول و گسترش کاروانسراهای ایران در ادوار مختلف بستگی به وضعیت اقلیمی، اجتماعی، اقتصادی، مذهبی و ... داشته و توسعه آن با موارد یاد شده، در ارتباط بوده است. در ساخت کاروانسراهای ایرانی شیوه معماری، محل و منطقه، مصالح ساختمانی و موقعیت جغرافیایی نقش موثری در ایجاد این گونه بناها داشته است. شیوه ساختمان و معماری کاروانسراها از روزگار کهن تا به امروز دگرگونی بسیار نیافته و معمولا سبک بنای آنها همان ایجاد باره بندها و اتاق ها است که پیرامون حیاط محصور ساخته می شده است. ولی در طرح و خصوصیات هر کدام ویژگی هایی به چشم می خورد. به طور مثال نسبت ارتفاع به طول و عرض اتاق ها در مناطق سرد و کوهستانی کم است. مخصوصا ارتفاع اسطبل در اکثر موارد بسیار کم است تا احتیاج به سوخت کمتری جهت تامین حرارت باشد. ولی در مناطق فلات مرکزی ایران به نسبت منطقه کوهستانی نسبت ارتفاع به طول و عرض اتاق ها زیاد است. این تغییر تناسبات همگی به دلیل اختلافات اقلیمی مناطق ایران می باشد.

در این مقاله سعی بر این شده است که با بررسی ۲ اقلیم سرد و کوهستانی و گرم و خشک فلات مرکزی ایران و بررسی تناسبات معماری کاروانسرای این دو منطقه دلایل تاثیر اقلیم در شکل گیری تناسبات معماری کاروانسراهای این دو منطقه به دست آید. مقاله به صورت مقایسه موردی تهیه شده است.

واژه های کلیدی: کاروانسرا، اقلیم، تناسبات معماری، معماری سنتی، کاروانسرای مادر شاه، کاروانسرای بیستون